

**ТИКВЕШИЈАТА ВО НОВ 1941 — 1945. Кн. 1—7 ОПШТИНСКИТЕ ОДБОРИ
НА СОЈУЗОТ НА ЗДРУЖЕНИЈАТА НА БОРЦИТЕ ОД НОВ — КАВАДАРЦИ
И НЕГОТИНО. КАВАДАРЦИ — НЕГОТИНО 1983 — 1985**

Материјалите од научниот собир одржан во Кавадарци на 21 и 22 јуни 1982 година излегоа од печат во текот на 1983 — 1985 година во вкупно седум книги. Од нив, пет се однесуваат на материјалите поднесени на симпозиумот, една е Зборник на документи од периодот на Народноослободителната војна и Револуцијата, а другата материјали од научниот собир и тркалезната маса за Страшо Пенџур.

Концепциски сите пет книги содржат во себе: уводен збор, уводен реферат за соодветното тематско подрачје, реферати и секавања и на крајот дискусија за секое тематско подрачје посебно.

Во првата книга „Тиквешијата меѓу двете светски војни“ (3 — 332) се презентирани 28 материјали од кои 12 реферати, 13 секавања и 3 дискусии. На почетокот од книгата се поместени поздравните говори на Ристо Џунов, претседател на Организациониот одбор, со кој е отворен научниот собир, на претседателот на ОК на СКМ — Кавадарци, Глигор Мицајков, и на претседателот на Собранието на општина Неготино, Блаже Делов.

Во уводното излагање на Ристо Џунов дадени се основните историски процеси кои оставиле неизбришлива трага на територијата на Тиквешијата во текот на Народноослободителната војна и Револуцијата.

Презентираните материјали во првата книга, поткрепени со документи, фрлаат светлина врз општествено-економските проблеми во

Тиквешијата, со посебен осврт врз политичката положба и развојот и активноста на прогресивното движење под влијание на КПЈ во овој дел од Македонија.

Во втората книга „КПЈ — КПМ во Тиквешијата 1939 — 1945“ (3 — 377) се поместени 33 материјали од кои 22 реферати и секавања и 11 дискусии. Преку презентираниите материјали може да се следи формирањето и активноста на КПЈ во Кавадарци и Неготино и напорите за опфаќање на народот на линијата на КПЈ. Особено од материјалите може да се следи еволутивниот подем на партиските организации на поширокиот регион на територијата на Тиквешијата. За разлика од периодот 1939 — 1940 година кога на оваа територија се формирани само по една партиска ќелија во 1944 година речиси во сите населени места во Тиквешијата имало партиски организации. Исто така од материјалите се согледува и активноста на Третиот областен комитет на КПМ чии членови на територијата на Тиквешијата развиле жива активност во разгорувањето на вооружената борба на оваа територија.

„Партизанските одреди и воени единици“ (3 — 559) е насловот на третата книга во која се поместени вкупно 44 материјали од кои 33 реферати и секавања и 9 дискусии. Основната прекупација на авторите во оваа книга е формирањето на партизанските одреди на територијата на Тиквешијата, нивните акции против бугарскиот и германскиот окупатор, расположението на на-

селението кон борците и нивниот прием по селата, потоа воената организација, дејствијата на единиците на НО војска во Тиквешката како и осврт врз воено-оперативните дејства и нивното значење за разгорувањето на вооружените борби.

Создавањето, развојот и придонесот на револуционерната младина од Тиквешката во класната борба, ослободителната војна, во обновата и изградбата на земјата и социјалистичкиот систем како и улогата на народниот фронт за време на НОВ во Тиквешката, вклучувањето и активността на жените пред и за време на војната во прогресивното комунистичко движење и формирањето на територијата на Тиквешката на Народноослободителните органи како револуционерни органи е презентирано во материјалите од четвртата книга „**Политичките организации и народната власт**“ (3 — 485). Во оваа книга вкупно се застапени 43 материјали од кои 39 реферати и секавања и 4 дискусии.

Вкупно 36 материјали од кои 34 реферати и секавања и две дискусии се однесуваат на петтото тематско подрачје „**Окупаторскиот систем, селата во НОВ и НОВ во песните**“ (3 — 389).

Преку презентираниите материјали во оваа книга авторите изнесуваат непобитни факти за воспоставувањето на бугарскиот окупаторски систем на територијата на Македонија, а со посебен осврт на истиот на територијата на Тиквешката, кога административниот и правен поредок на Кралството Југославија се заменети со граѓански, кривични и управни прописи на бугарската држава. Со тие прописи а и со присуство-

то на воена сила на оваа територија бугарскиот окупатор ги вложува сите свои усилби да го утврди Народноослободителното движење. Поради тоа тој вршел масовни прогони, затворања, масовни интернирања, присилен престој и работа во Бугарија и убиства на учесници во НОВ и цивилно население.

Шестата книга претставува „**Зборник на Документи**“ (5 — 447), кои се однесуваат на Тиквешката во НОВ 1941 — 1945.

Во зборникот вкупно се поместени 249 документи од кои 53 претходно објавени, а 173 се објавуваат за прв пат. Поголемиот број од документите се од партиска провениенција, потоа од органите на народната власт и документи од бугарската окупаторска власт. Документите во Зборникот се презентирани хронолошки независно од нивното потекло и тематика. Изборот и редакцијата на документите во зборникот се извршени од Васил Јотевски, д-р Симо Младеновски и Ѓорѓи Чакарјаневски, соработници во Институтот за национална историја.

„**Страшо Пинџур — народен херој**“ (3 — 450) е насловот на седмата книга. Во неа се презентирани вкупно 67 материјали од кои 17 се однесуваат на партиската активност на Страшо Пинџур, 9 на неговата воена активност, 23 секавања и искажувања и 18 документи од кои се согледува неговата непосредна активност. Во приложените соопштенија во книгата се осветлува сестраната активност на Страшо Пинџур и тоа почнувајќи од неговата рана младост и од времето на неговото школување во гимназијата во

Крагуевац. Особено од материјалите се гледа неговата дејност меѓу напредните македонски студенти и воопшто во редовите на општостудентското напредно движење на Белградскиот универзитет и неговата активност во организирањето на Македонското народно движење (МАНАПО) и активноста за време на парламентарните избори од 1938 година. Во материјалите посебно се истакнати неговите организаторски, политички, морални и етички вредности кои дошле до израз во периодот на Народноослободителна

та војна и социјалистичката револуција т.е. во периодот на 1941 до неговата смрт во 1942 година.

Може да се истакне дека појавувањето на материјалите од Научниот собир Тиквешката 1941 — 1945 година, претставуват значаен прилог кон македонската историографија и придонес кон општите настојувања за посеопфатно согледување на развојот на НОВ и Револуцијата во еден потесен регион, во случајов територијата на Тиквешката.

Тодор ЧЕПРЕГАНОВ

PROSVETA I ŠKOLSTVO U NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU I REVOLUCIJI NARODA I NARODNOSTI JUGOSLAVIJE (Savet akademija nauka i umetnosti SFRJ, Vojvodanska akademija nauka i umetnosti, Novi Sad

Во втората половина од 1984 година, во издание на Советот на академиите на науките и уметностите на СФРЈ, а во реализација на Војводинската академија на науките, од печат излезе зборникот од материјали презентирани на научниот собир „Просвета и школство у народноослободилачком рату и Револуцији народа и народности Југославије“, што се одржа од 7 до 9 септември 1983 година во Нови Сад. Сите академии на овој научен собир упатија свои претставници со изготвени реферати што се поместени во овој зборник. Всушност, овој научен собир е продолжение на собирот „Науката и културата во НОВ и Револуцијата на народите и народностите на Југославија“, што

се одржа 1981 година во Струга, во организација на Македонската академија на науките и уметностите. Тогаш, на тој собир Советот на академиите на науките и уметностите на СФРЈ реши, на еден нов научен собир, систематски да се прикажат достигнувањата и размената на искуствата и сознанијата, постигнати во проучувањата на образовната дејност, просветно-педагошката работа и развојот на школството за време за НОВ и Револуцијата ширум нашата земја. На тој начин, со сумирање и систематизирање на научните резултати во оваа област, би се затворил еден и би се отворил друг циклус на истражувачка работа за проучување на сите подрачја на духовното творештво,